

Cesta realismu českou literaturou v 19. století

Přečtete si pečlivě ukázky.

Nejprve zkuste vyhledat znaky realismu (ukázka č. 1 a č. 3), poté srovnajte: ukázka č. 2) a) s b) – v čem je rozdíl?

1) Matěj Josef Sychra: *S poctivostí nejdál dojdeš!* (úryvek)

Popadna mne za klapku od kabátu, div že mi ji neutrhl, bojácně a spolu radostně otázky sypal: „Co přinášíte? Co mi v ztrátu přišlo? Kde to máte? Co jste zač? Mluvte, zlatý přítelinku!“

Mrzel jsem se, že mne jako zloděje za kabát držel; nebylo však možná jemu se z pazourů vydržeti, nechtěl-li jsem, aby mi kabát roztrhl. (...) Sáhna do kapsy podstrčil mi půlzlatník do dlaně a obrátiv se k čeládce oznámil, aby se hledáním děle nemeškali, poněvadž se již jeho milá kuřka šťastně našla a jemu odevzdala. Navrátil jsem mu to ničemné spropitné, a nemoha své hluboce raněné nedůtklivosti zkrotiti, dal jsem mu na srozumění, že se mejlí, má-li mne za nějakého žebráka aneb tuláka, jenž se almužnou odbyti dá. Dušil se, že se to od něho nerado stalo, že se náramně zmejlil (...); i vyžádal si, abych u něho skrovnou večeričkou zavděk vzal. Nutil mne prázdny žaludek, abych se neupejpal a pozváním neopovrhl, ačkoli mne má raněná čitelnost pryč jíti velela.

KUSÁKOVÁ (ed.), *Zábavné povídky raného obrození*, Praha 2005, s. 190-1.

2) z Havlíčkovy tvůrčí dílny

a) zápisek

Selka v Moskvě: bílý svrchník červeně lemovaný, rukávy k zadu s červenými vstávkami; zápasku dohovou, horizontální štráfy červené a bílé; sukni na kosmo škotskou.

b) zápisek

Břichatý kupec jdoucí po ulici: jak drží břicho jako na kšandách za jeden cíp kaftana svého; a při tom žere plnou hubou.

Realismus a modernost (sborník), Praha 1965, s. 39 – 40.

3) Vítězslav Hálek: *Poldík rumař*

Nakreslím ty koně, ačkoliv jste je viděli stokrát; ale k seznání mého reka jsou nevyhnutelní, ačkoliv i jeho jste viděli stokrát. Životopis jejich neznám, bývali-li v ekvipáži, snad ve válce, snad vítěznými s reky, snad na útěku. Nyní byli koňmi, protože je pán bůh koňmi stvořil. Jinak byli více skelet, jen tak pro jméno potažený koňskou kůží; a kdyby u zvířat bylo jako u lidí, navečer vysvléknou se ze svého šatu, v stáji vždy byli by přenocovali jakožto dvě kostry, na nichž mohl učenec vykládati vědu. Jinak za dne koňský kožich nic nevadil u počítání žeber. Navlas mohls udati, kde začínají a přestávají, kde by mělo aneb mohlo býti břicho, kde jsou kyčle a podobné věci, jež i malíř hledí přioditi masem. (...)

A když se hnuli, byl jejich krok nadmíru vážný. Snad ani kolečka v hodinách nejdou tak docela stejně, neboť vidáme na hodinách, že buď předbíhají aneb se pozdí. Poldíkovi koně nepředběhli se za celý rok ani o minutu, ale k jejich chvále musím dodat, že by se byli také ani o minutu neopozdili. (...)

Krokům těch zapřažených koní velice se podobal krok Poldíkův. (...) Nebyl jen krok jeho odměřený, váhavý a kolibavý, stalať se odměřenou, váhavou a kolibavou celá jeho povaha, veškeré jeho myšlení a smýšlení, počínání a konání. To již musilo býti cos nadmíru důležitého, vskutku nutného, jestliže Poldík se zastavil, aby svého následníka s povozem vyčkal a do rozmluvy s ním se pustil. Obyčejně, co chtěl vědět od některého kamaráda, dověděl se pouhým pohledem, takže k slovu ani nedošlo. Pouhými pohledy vyměnili si jedouce kolem sebe aneb za sebou, celé dialogy.

JANÁČKOVÁ (ed.), *Česká literatura 19. století: textová příručka 2*, s. 3; 52-3.